

BİRGÜL OĞUZ

H A H !

ELBESZÉLÉS

FORDÍTOTTA:
TASNÁDI EDIT

Drága apámnak, Üzgün Uzunnak,
aki azt mondta, hogy *lesz még egy*
revolúció, azután elment

SÓLÉLEK

Hej, valaki, hej, senki, hej, te:
Hol is van az a sehová sem vezető út?
Te ásod, és én ásom,
és én feléd ások...

PAUL CELAN
„Föld volt bennük”,
Senki rózsája

FORDULJ

ANYÁM ENGEM NEM SZÜLT. Fogott, és otthagzott egy Akác tövében. Így történt, hogy egy Akácfa alatt találtam magam. Ő susogott, én kapaszkodtam, ő susogott, én kapaszkodtam. Rizsszemnyi voltam, terebélyes, megindító Akácárnyék lettem.

Hála legyen anyámnak, hogy ilyen korán eleresztett. Hűvös és magányos vagyok. A lélek számára az akác súlyától csöpöpnő forma vagyok, árnyék és oázis. A tudat szenvedés a léleknek – én lelkeimmel megízleltem a tudatot. Magányos vagyok, a világtól távoli.

Hála legyen anyámnak, amiért nem oltalmazott és nem bocsátott meg. És ők? Hah! Ők igazán nehéz helyzetben vannak. A világ könnyű, az emberhús nehéz, mondják. Az ember lelke eleitől fogva a földre van belezárva, mondják. Egyesével jönnek, és egyszerre mondják: Világ, ah, világ, rosszul megmunkált, bűnös világ! – így tárják föl keblüket térdre rogyva. Fejüket hátravetve, száraz kúthoz hasonló szájukat kinyitják, majd becsukják. Nem mondják, csak lehelik. Nem mondják, csak sóhajtják: Mind a négy sarkától tüzet fogó világ, ne maradjon se rám, se ránk, se rájuk a viláááág... Ezzel kialszik szavuk fényessége. És akkor mind elhallgatnak: leszakadt gombjaik, megtépett hajuk, megkövült testük, sebzett állatként vergődő lábaik, kezeik. Olyan sűrű a hallgatás, akárha halotti volna. De mielőtt ez kimondatna, jön valaki, aztán még valaki, és minden újonnan érkezővel újra tüzet fognak. Mind fölállnak, de vissza is zuhannak. Homlokukat a földhöz érintik, és szavuk fényességének kialvásáig kiabálják: *Miért nem haltunk meg, amikor megszülettünk, miért nem lélegeztük akkor az utolsót, amikor elhagytuk az anyaméhet? Megfizetsz, megfizetsz, megfizetsz ezért, világ!*

De mit tegyünk, kérdezik, s máris megrázzák és összededik magukat. Mit tehetnénk mást, maradunk. El kell

viselni, amit ránk mértek. Nincs mit tenni, ha egyszer így van megírva. Köszönjük a részvétnyilvánítást. Nem szállhatunk a halottal a sírba. Sokszor próbáltuk – nem megy. Ha hosszú is az élet, elviseljük. Legyen neki könnyű a föld; nekünk legyen könnyű a gyász viselése. Jusson a paradicsomba. Ima, dara – legyen bőséges. Korán szólította el az Úr. Bizonyára nagyon szerette. Velünk nem fog ugyanez megtörténni. Pedig próbáltuk. Örök nyugalmat, darát, megnyugvást kívánunk. Minden ki van mérve, pisztácia, kis láng, megnyugvás, jaj, dara, idő.

A szomorúnak miért világítanak, a szenvedőnek miért adnak életet? Ha eszem volna, sem érné fel: miért nem akkor lélegezték az utolsót, amikor elhagyták az anyaméhet? Alhatnának, pihenhetnének, nem?

Nincs szemem, hogy a szemükbe nézhetnék. El fognak menni, azt mondom. Tudnak valamit. Valami összehozza őket. A sok aj és jaj, a sok-sok ajak, mind más imát mormol. A felfelé nyújtott tenyerekben búval teli láthatatlan edények. És megint csak aj és jaj. De mégis, ebben a se vége, se hossza sivatagban, ebben a hál'isten elfeledett *kaktus országban* hallható egyáltalán aj és jaj?

Nem tudják, hogy az árnyék a fa földre hulló gondolata. Egyetlen ajak szele elég ahhoz, hogy szertefújja. És akkor

szólal meg az Akác. Hajladozik és susterog. Ahogy valaha anyám szelével susogott.

Ha nyelvem volna, tele torokból kiáltanám: Vigyázzatok! Micsoda karika ez: egyre szűkül. Az ajkak tovább mozognak, egyre erősebb a szél. Micsoda karika ez? – levegőt se hagy venni. Megnyugvás, aj, dara, idő.

Azután ahogy a pillantásukat az égre vetik. Szemükben furcsa számonkérés. Micsoda szemek, egyszerűen kimerítenek! Jaj! A magányban *mit keresnek a szemek?* Mi van ott, az égben, ezer dzsinn, holló és szürke róka szerelmére, mi van? Távolból, köteleken lassan leeresztett harci szekér az, Uramisten?

Most mi van? Vigyázzatok! Bármilyen helyzetben vagytok is, vigyázzatok, vigyázzatok! Szólalj meg, Akác, mondd, hogy éljenek, de vigyázzanak!

Teremtőm, mutakozz meg, bárhol vagy is! Mert aki egyszer érezte Gült, az nem lesz többé egyé. Valami furcsa fröcs-csen ránk róla. Pizkos. Rossz. Elviselhetetlen.

Gül azonban nem törődik semmivel. Hátat fordít a friss sírnak. Ránk dönti a halottas házat. Takaró alá rejtőzve sziszeg felénk. Elmegy, a testét fekete ház gyanánt hagyja

maga mögött, és a magányban – ahová elvonult – figyeli a dühvel kifent lelkét. Magányt Gülnek! A magánynak forma, a magánynak árnyék, a magánynak oázis!

Vajon mit kíván még? Nem maradt benne sem érzés, sem törvény. Mérget sír, cseppekben, szerteszt. Mi romok vagyunk. Lennünk sem kellene. Egy régi hiba vagyunk. Halottas házban született Gül, azért tesz így? Tényleg, ő mit tud?

Ha mi nem mondjuk, megmondják a napok. Nincs nyelve a napoknak, hogy szóljanak? Akkor a növekvő távolságok állnak elé: Gül! Gyere! Fordulj vissza! Meg lehet-e halni halál nélkül, el lehet-e temetni a tudatot elevenen?

Szerencsére Gül nem a szívével, hanem az ajkaival hibázik. Mert a szív, ha már egyszer szív, a világ valamennyi szívével együtt dobog. Régi törvény, régi keret, régi ügy: nem gondolkodik, csak dobog. Különben nem szív volna.

Az ember lelke, eleve a földbe van zárva, igaz. De feltétlenül az eszével kell tudnia? Az ember a keblével is képes tudni: szép a virradat szempilláit látni.

Nem így van, Gül? Nem így van?

Ezért aztán Gül felkel, és együtt gyászol velünk a halottas házban.

Gül fel fog állni, hátára veszi a gyászát. Különben nem Gül volna.

Soha, de soha!

Mert ebben a térképen reggelenként nyers sárga, éjszakánként koromfekete foltként megjelenő magányban Akác és én – egymás álmába belefolyó álommunkások vagyunk, kápráztató villanások az éjsötétben, az öntudatlanság öröme, semmi más.

– Güüü! Gyereee! Fordulj visszaaaa!

Soha, de soha! Ne mondassátok el velem! Tétova, bús suhogását egy lila függönynek. Az erős citromillatot és a falaknak ütköző erejét vesztett imádságot. A szétszórt fekete terítőkhöz hasonló gyerekeket, nőket, férfiakat. A pirított darát, hamut és füstöt. Az éjjel-nappal síró házat, a balkont, ahonnan úgy estem le, hogy senki sem látott, a fügefás utat, ahol végimentem, a hosszú rétet.

– Güü! Gyereeee! Güü!

Ne kelljen elmondanom, hogyan húztam ki közben az idő szegecsét, korai eltiltásomat anyám és egyben a halál megszületésétől, e célból kiejtett utolsó szavaimat, vagyis hogy már érzelmek nélküli, törvénytelen, szabad és nyelvtelen megnemszületett voltam.

– Güü! Gyereee! Fordulj visszaaaa!

Soha! Ha a világ szótáraiban az emlékezés a visszatérést jelenti, akkor én soha, de soha nem emlékezem.

– Güül! Gyereee! Fordulj visszaaaa!

Ők semmit sem tudnak. Az emlékezéshez felejteni kell. Én nem emlékszem. Így van, Akác? Én nem emlékszem. Mondd, Akác!

– Güül! Fordulj visszaaaa! Fordulj visszaaaa!

De ez régi törvény, és a keret még régebbi. És tudja mindenki: az emlékezés első szótagja: aj, a második: jaj, de hány szótagból áll a felejtés, Akác?

És meddig tart még az erőm?

★

Az irgalom glóriájaként forogtunk órákon át Gül körül, s elhallgattuk – mert alkalmatlan és baljós – a kérdést:

– A késnek melyik oldalán fogsz összegyűlni?

★

Mi rohant, az idő vagy a távolság? Hányszor hullatta el leveleit az Akác, és hányszor támadt új életre? És milyen karika volt az a karika? Három volt, hét volt, negyven volt. Az Akác nagyon messzi susogott. A világ nagyon nehéz volt. Én nagyon kevés voltam. És a nyelvben egy aj maradt a vagyonom.

Ki is mondtam: aj.

Milyen szelet kavart az az aj.

Azt mondom, ami történt. Levélvihar volt, vagy tán egy holló szállt fel?

Néztem: négy lapát. Néztem: elástak engem. Mi voltam, mivé lettem? Néztem: egy akáctalan árnyék. Néztem: egy karcolás a földkérgen. És akkor négyen a vállukra vették az én árnyék holttestemet. Azután már nem néztem. Én Gül vagyok.

És susogott az Akác, hallottam:

- Gyere újra!
- Mi az?
- Gyere újra!
- Aj!
- Gyere újra!
- Jaj!

Megfogtak, és belegyömöszöltek egy fekete nőbe. Aztán szembeálltak velem, és azt mondták, hogy „Hah”.

- Hah.